

bsztrakt

Az **Absztrakt** a Közgazdaság- és Regionális Tudományi

Kutatóközpont tudományos hírlevele, amely közérthető és olvasmányos formában tájékoztat a központ három intézetében zajló munkáról, eredményekről, nyilvános programokról, közgazdaságtanról, regionális tudományról és a kapcsolódó tudományterületekről. Célunk, hogy betekintést nyújtsunk munkánkba és közelebb hozzuk a tudományt a mindennapi élethez.

[Absztrakt < latin: abstract (elvont) < abs-, ab- (el; határozói előtag l.) + traho (húz, von)]

IV. évfolyam 3. szám

2021. szeptember 20.

KRTK-interjú

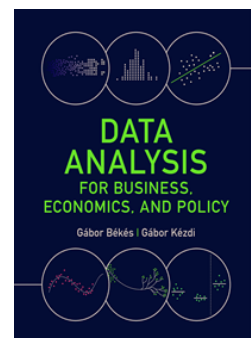

A pécsi Uránvárosban nőtt fel, középiskolába azonban már „bejárt a városba”. Előbb általános asszisztens és gyermekápolói végzettséget szerzett, majd mivel a tanárképzőre nem került be, a pécsi jogi karon végzett. 1978-ban került a Dunántúli Tudományos Intézetbe, ahol Bihari Ottó akadémikus hatására a helyi közügyekkel kezdett foglalkozni, majd Enyedi György mellett részt vett a regionális tudományág meghonosításában és az RKK országos hálózata kiépítésében. Szakmai sikereit elmondása szerint annak köszönheti, hogy a kihívásokra mindig igent mondott, ha kapott egy feladatot, azt elvállalta. **Pálné Kovács Ilona** akadémikussal Siposs Zoltán beszélgetett. **Tovább**

Kutatások

Adatelemzés üzleti, gazdasági és szakpolitikai döntésekhez

A néhány hónapja megrendítően fiatalon elhunyt **Kézdi Gábor** (University of Michigan, Ann Arbor és KTI) **Békés Gáborral** (CEU és KTI) közösen írt, a *Cambridge University Press*nél megjelent adatelemzési tankönyve nagy valószínűséggel referenciaként szolgál majd az eljövendő generáció számára. A kötet a vállalatok döntéshozói számára éppúgy értékes tudást kínál, mint a gazdasági, szakpolitikai elemzőknek. Átfogóan tárgyalja a regressziós elemzéseket, a gépi tanulást és az ok-okozati elemzéseket, valamint kitér arra is, hogy mikor, miért és hogyan működnek a módszerek, és hogyan kapcsolódnak egymáshoz. Elemzéseiket a szerzők esettanulmányokon keresztül szemléltetik, amelyek mindegyike egy-egy iparág szempontjából releváns kérdést jár körül. A tudásanyag elsajátítását 360 gyakorló kérdés és 120 adatgyakorlat segíti. Az elemzésekhez szükséges Stata-, R- és Python-kódokat, valamint más forrásanyagokat és adatokat a **www.gabors-data-analysis.com** webhelyen találhatják meg. **Tovább**

Lejárt tartozások fogságában

Magyarország legelmaradottabb térségeiben még prosperáló időszakban is sokan éltek pénzügyi kirekesztettségben. A reménytelen nagyságúvá nőtt tartozások miatt sokan arra rendezkedtek be, hogy nem vállalnak bejelentett munkát, nem nyitnak bankszámlát, és emiatt folyamatos stresszel élnek együtt. A nemteljesítő hitelek azonban nemcsak egyéni szinten, de

össztársadalmi szinten is nagy költségekkel járnak, olvasható

Berlinger Edina, Dobránszky-Bartus Katalin és Molnár György

(KTI) *Közgazdasági Szemlében* megjelent cikkében. Az empirikus elemzés alapjául szolgáló természetes gondolat kísérlet az, hogy mi történne, ha a régóta fennálló nemteljesítő hiteleket újra tárgyalnák és (akár részleges adósságelengedéssel kombinálva) újra strukturálnák, ezzel elhárulna az adósok feje fölül a behajtás fenyegető réme. Kutatásunk célja az, hogy kiderítsük, várhatóan milyen hatása lenne egy ilyen programnak a foglalkoztatásra, a bankszámlahasználatra és a népesség egészségi állapotára nézve.

Tovább

Termékválaszték és termelékenység

Egy vállalat termékválasztéka azt tükrözi, hogy a vállalat mennyire sikeresen tud részt venni a belföldi és külföldi versenyben. Csak az új termékek folyamatos bevezetése révén tartható fenn a versenyképesség a hazai és a nemzetközi piacokon, ahol az új termékek bevezetéséből származó előnyök gyorsan eltűnhetnek a versenytársak megjelenésével. A kizárólag a belföldi piacon működő cégekhez képest az exportálóknak sokkal nehezebb versenyfeltételek között kell

folyamatosan megújítaniuk és kiigazítaniuk a termékportfóliójukat a meglévő termékek minőségének javításával vagy új termékek bevezetésével. **Halpern László** (KTI) *Statistikai Szemlében* megjelent tanulmányában magyar adatok alapján vizsgálja, hogy a hazai és a külföldi piacokra bevezetett új termékek számát milyen tényezők befolyásolják. A vállalati jellemzők közül a méretet, a tulajdonosi szerkezetet és a termelékenységet veszi figyelembe. Ezekén túl a vállalat által felhasznált importtermékek adatait is tanulmányozza, részletes termék- és partnerbontásban. **Tovább**

Oktatáspolitikai hatása a nemek közötti tanulási különbségekre

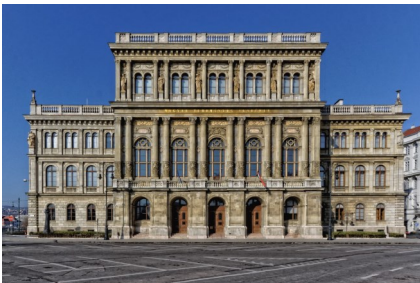

Köztudott, hogy a lányok olvasási teszteken általában jobban teljesítenek, mint a fiúk, míg matematikából általában lemaradnak tőlük. A nemek közötti különbségek azonban nagymértékben eltérnek az egyes országok között. Míg a szakirodalom ezeket a különbségeket főleg kulturális tényezőknek tulajdonítja, **Herman Zoltán** (KTI) és **Kopasz Marianna** *Research Papers in Educationben* megjelent angol nyelvű tanulmányában azt vizsgálják, hogy ez az országonkénti eltérés összefügg-e a helyi oktatáspolitikai jellemzőkkel.

Kutatásuk három elemet vizsgál: a korai követést, a tanulóközpontú oktatási formákat és az évismétlést. A 2012-es PISA-felvétel alapján végzett elemzés azt igazolta, hogy a nemek közötti különbségek valóban összefüggésbe hozhatók a különböző oktatási rendszerek bizonyos jellemzőivel. Először, a korai követés közvetlen hatással van a teszteredmények különbségeire a lányok javára. Másodszor, a tanulóközpontú oktatási formák a lányok számára előnyösebbek az országok közötti, azokon belüli, valamint az iskolákon belüli összehasonlításban. Végül, az évismétlés oktatási eszköztárban alkalmazott súlya is összefügg a nemek közötti különbségekkel, minél szigorúbb az oktatási rendszer, annál jobbak a fiúk lányokhoz mért eredményei, ami matematikából az olló szétnyílását, olvasásból pedig összezáródását jelenti. **Tovább**

Életpálya-jövedelem, várható élettartam és nyugdíj

A hagyományos nyugdíjrohadalom feltette, hogy a születéskor vagy nyugdíjazáskor várható élettartam – azaz adott életkorban a halandóság – független a jövedelemtől, így a nyugdíjképlet degresszivitásával, azaz a keresetek beszámításának csökkenő mértékével határozták meg a nyugdíjséma újraelosztási mértékét. Újabban egyre nagyobb figyelmet kap, hogy különböző országokban és különböző években a nyugdíjazáskor várható élettartam – különösen a férfiaké – az életpálya-jövedelemmel párhuzamosan növekszik. **Simonovits András** (KTI) *Statistikai Szemlében* megjelen tanulmánya egyrészt bemutatja, hogy különböző országokban és években miként növekszik a nyugdíjazáskor várható élettartam az életpálya-jövedelem párhuzamos növekedésével. Majd egyszerű modellszámításokkal szemlélteti, hogy milyen módon hat e tapasztalati tény a különböző típusú nyugdíjrendszerekre. A szerző fő eredménye, hogy az elvart méltányosság az arányos és az alapnyugdíj keverését vagy az arányos nyugdíjhoz képest degresszív rendszer alkalmazását teszi szükségessé. **Tovább**

Trendek és töréspontok II. – Világ gazdasági Tudományos Tanács

Az Akadémiai Kiadónál megjelent Szanyi Miklós (VGI), Szunomár Ágnes (VGI), és Török Ádam (MTA) által szerkesztett tanulmánykötet a Világ gazdasági Tudományos Tanács második, 2019/2020-as ciklusában megvitatott elemzéseket tartalmazza. A kötetben a Világ gazdasági Intézet számos munkatársának írása szerepel, így más szerzők mellett olvasható **N. Rózsa Erzsébet, Ricz Judit, Sass**

Magdolna, Szalavetz Andrea, Szanyi Miklós, Szigetvári Tamás és Szunomár Ágnes tanulmánya is. Az évad során olyan érdekes és aktuális világ gazdasági jellegű témák kerültek a Tanács elé, amelyek vagy a kelet-közép-európai régióval foglalkoznak, vagy olyan térségek gazdasági helyzetére, kihívásaira koncentrálnak, amelyek az utóbbi időben Magyarországon is a tudományos érdeklődés homlokterébe kerültek. Az előadók és opponensek – tehát a kötet későbbi szerzői – különböző szempontokból dolgozták fel az egyes témákat, így a köz gazdasági megközelítések mellett megjelenik a történelmi, bölcsészettudományi, sőt az üzleti nézőpont is. **Tovább**

Digitalizáció és lokációs előnyök Magyarországon

A globalizáció lassulása és a járvány okozta termelési zavarok felerősítették a globális termelési láncok átszervezési törekvéseit. Ebben a folyamatban a multinacionális cégek döntéseinél ismét előtérbe kerülnek a telephelyelőnyök. A modern vállalatok már digitalizált rendszerben működnek, új üzleti modellek jönnek létre, fontossá válik például az innováció, a digitális infrastruktúra és a nemzetközi együttműködés. A digitalizáció terén a legtöbb mutató esetében Magyarország még mindig a lemaradók között szerepel, főleg a hazai kis- és középvállalatokat tekintve. **Éltető Andrea** (VGI) *Külgazdaságban* megjelent cikke bemutatja, hogy hogyan fogyott el a korábbi legerősebb magyar telephelyelőny: a szakképzett munkaerő, illetve hogyan erodálódott a stabil üzleti környezet és a jogbiztonság is. A kutató az oktatási rendszer átfogó, a jelenleg szükséges kompetenciákat kialakító fejlesztésére ösztönzi a döntéshozókat, hogy Magyarország is kihasználhassa a digitalizáció előnyeit, és jól teljesítsen a nemzetközi versenyben. **Tovább**

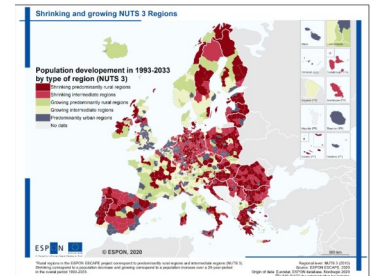

Integráció és digitalizáció a kelet-közép-európai autópárhazban

A kelet-közép-európai országok meghatározó szerepet játszanak az európai autópárhazban: költségalapú előnyei és relatív fejlett technológiai környezetük révén hozzájárulnak az Európai Unió versenyképességéhez. **Sass Magdolna** (VGI) és szerzőtársai Pelle Anita és Tabajdi Gabriella a kereskedelmi költségek elméletének segítségével vállalati mintán keresztül vizsgálja, hogy az utóbbi időben hogyan változtak a régió lokációs előnyei, és hogyan hathat a digitalizáció a lokációs és befektetési döntésekre az autópárhazban. Következtetései szerint a digitalizáció egyre szélesebb körű, elterjedtebb használata csökkenti a kereskedelmi költségeket, és új perspektívát nyit a vállalatok számára az Európai Unió gazdaságába mélyen integrálódott kelet-közép-európai autópárhazban is, miközben veszélyt is jelenthet a periférikus területekre. **Tovább**

Zsugorodó vidéki területek Európában

A 2008-as pénzügyi válságot közvetlenül követő években a versenyképesség „motorjainak” azonosítása és támogatása került előtérbe. Ez érthetően a tudáslapú tevékenységeknek otthont adó városi területekre összpontosította a szakpolitikusok figyelmét. Tapasztalatok azonban azt mutatták, hogy az ilyen stratégia ugyan hatásos a nemzeti szintű átlagos növekedés elérésére, de a regionális egyenlőtlenségek növekedésével jár. A konvergencia lassulása esetenként megfordulása nyilvánvalóvá tette, hogy egyes vidéki területek nagyban elmaradnak a városiak mögött, és úgy tűnik, hogy a „terjedési hatások”, amelyekről általában feltételezik, hogy a gazdasági előnyöket a gazdasági „gócpontokból” a perifériára továbbítják, nem működnek túl jól. **Kovács Katalin** (RKI), **Tagai Gergely** (RKI) és szerzőtársaik kötete az 2019-2020 közötti ESCAPE (*European Shrinking Rural Areas: Challenges, Actions and Perspectives for Territorial Governance*) nemzetközi kutatási program eredményeit foglalja össze. Eredményeik szerint 2033-ra az európai vidéki régióknak 59 százaléka lesz érintett a zsugorodásban, azaz az egy vagy több generáción belül bekövetkezett lakosságszám csökkenésben. **Tovább**

Nagyvárosok Magyarországon

A magyar nagyvárosok fejlődési pályájáról az elmúlt húsz évben nem készült sem értékelő, sem összehasonlító tanulmánykötet. Ezt a hiányt pótolja a **Rechnitzer János** (RKI) és **Berkes Judit** által szerkesztett kötet, amely a „A jó kormányzást megalapozó közszolgáltatásfejlesztés” elnevezésű KÖFOP program keretében lefolytatott kutatásokat mutatja be. 16 szerző 15 tanulmánya dolgozza fel a hazai településhálózat csomópontjainak jellemzőit, fejlődési irányait, érdekességeit. Áttekintést nyújtanak a korábbi kutatási irányokról, gazdasági szerkezetük alakulásáról, a kormányzási modellekről, a társadalmiszerkezet-változási trendjeikről, a kulturális környezetről, a városszerkezet átrendeződéséről, majd összefoglalják fejlődési pályáik jellemzőit, keresve a közös és egyedi elemeket. Mindehhez társul a nyolc nagyvárost (Debrecen, Győr, Kecskemét, Nyíregyháza, Miskolc, Szeged, Székesfehérvár) elemző-értékelő tanulmány. A szerzők a kötetet nemcsak a nagyvárosok vezetőinek, politikusainak, tervezőinek ajánlják, hanem a befektetőknek és gazdasági szereplőknek, akik döntéseik megalapozásához szakszerű és tudományos információkat nyerhetnek belőle. **Tovább**

A sokkterjedés változásai a fejlett gazdaságok között

A Lehman Brothers 2008. szeptember 15-i csődbejelentését követően a pénzügyi összeomlás a korábbiakhoz képest gyorsabban söpört végig a nemzetközi piacon. Az események következményeképpen a gazdasági válságok megújult figyelmet kapnak – az egyre növekvő szakirodalom az okok megvitatása mellett a következményeket is tárgyalja. A pénzügyi válság hozta elő azt a kérdést is, hogy a gazdasági sokkok hatásai milyen módon és csatornákon terjednek a különböző országok között, és ráirányította a figyelmet a különböző gazdasági idősorok szinkronizáltságának fontosságára. A globalizálódó világ gazdaság a válságok terjedése szempontjából azt a kockázatot rejti, hogy a több dimenzióban szorosan összekapcsolódó régiók, nemzetgazdaságok sérülékenyebbé válnak a lokálisan jelentkező válságtünetekkel szemben: a sűrűbb gazdasági kapcsolatrendszer a különböző zavarok gyorsabb terjedéséhez vezet. **Iloskovics Zita** (RKI) és **Sebestyén Tamás** (PTE) *Statisztikai Szemlében* megjelent tanulmánya a világ gazdaság 25 országának kapcsolatrendszerét térképezi fel a bruttó hazai termék növekedési ütemeinek együttmozgásán keresztül, 1961 és 2019 közötti negyedéves bontású adatokon. **Tovább**

A trianoni békeszerződés és a gazdasági konszolidáció hatása a magyar bankhálózatra

Gál Zoltán (RKI) *Területi Statisztikában* megjelent tanulmánya az első világháborút lezáró trianoni békeszerződésnek a magyar bankrendszerre gyakorolt hatásait vizsgálja. Elemzi a határváltozásoknak a bankhálózatra és a két világháború közötti magyarországi városfejlődésre kifejtett folyamatait. A határokon átnyúló változások jelentős eszköz- és tőkevesztéseket okoztak a bankrendszer szereplői számára. Az új határral elválasztott fiókok és a bankközpontok közötti kapcsolatok megszakadása hosszú évekre az eszközök befagyasztását és a nem teljesítő hitelek felhalmozódását vonta maga után. A szerző röviden áttekinti a határokon kívül rekedt, elszakított bankhálózat konszolidációjának nehézségeit és a határon túli magyar érdekeltségű pénzügyi intézetek térvésztesének tendenciáit. A tanulmány felvázolja azokat a tényezőket is, amelyek meghatározták a magyarországi regionális bankközpontok két világháború közötti területi átalakulását. A szerző megállapítja, hogy Budapest mint pénzügyi központ szerepének jelentős mértékű megerősödése, illetve a vidéki bankközpontok hanyatlása nemcsak a békeszerződéssel, hanem sokkal inkább a piaci koncentráció korábban kezdődött, térgazdaságtani szempontból is elemezhető tendenciáival magyarázható. **Tovább**

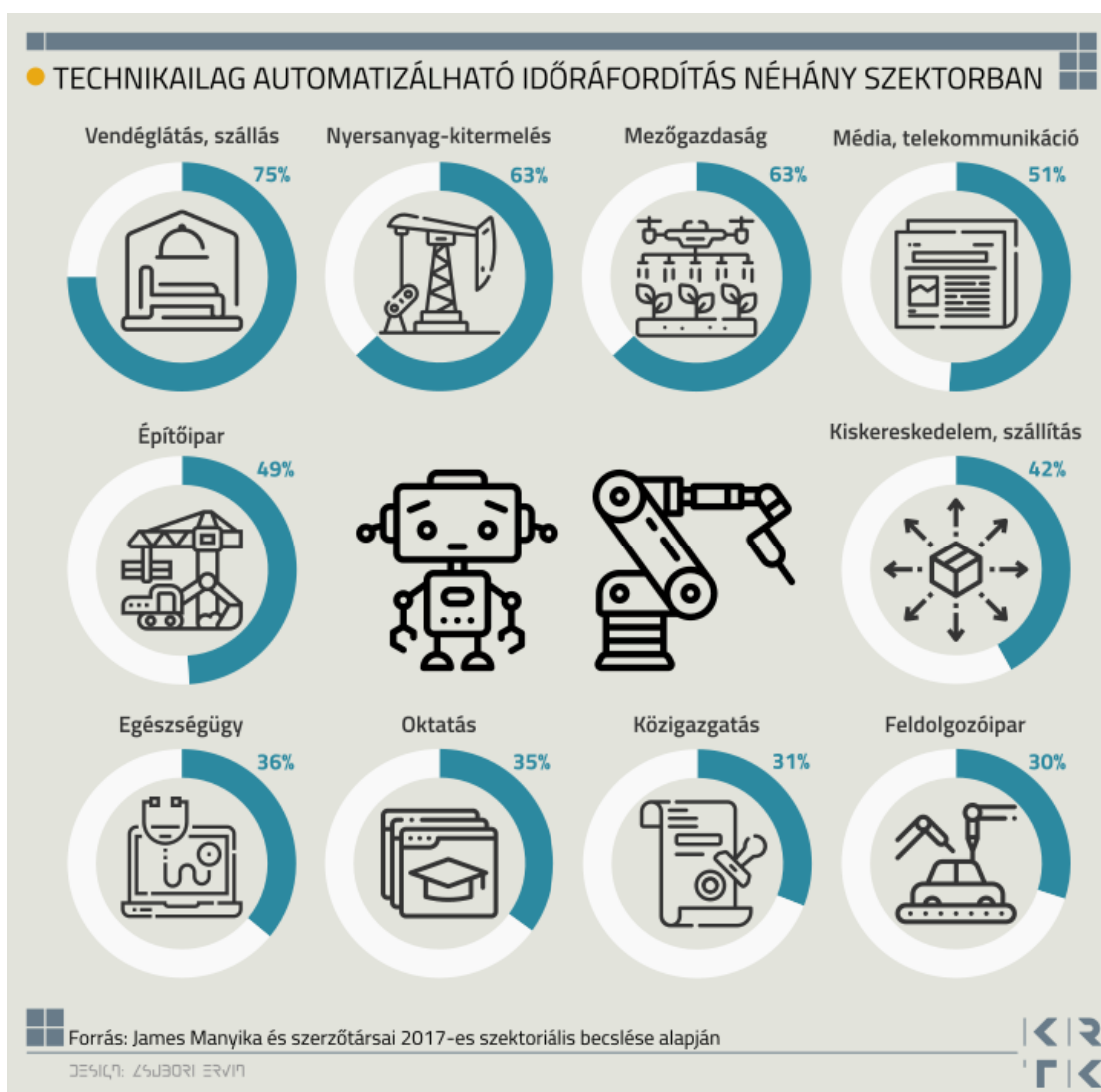
Szuburbanizáció környezeti hatásai Győr környékén

A szuburbanizáció az egyik legjelentősebb városfejlődési folyamat napjainkban Európa-, sőt világszerte. Nem csupán a nagyvárosokat, metropoliszokat érinti, hanem a kisebb vidéki városok térségeit is. Számos környezeti hatása közül kiemelkedik a forgalomnövekedés, ami nem csupán a dugók és balesetek számának szaporodásával, hanem a közlekedési eredetű szennyezőanyag-kibocsátás jelentős mértékű emelkedésével is jár. Igaz, hogy a vidéki agglomerációkban a szuburbanizáció léptéke lényegesen kisebb, mint a metropoliszokban, azonban a kiköltöző lakosság az ingázáshoz nagyobb arányban veszi igénybe az egyéni közlekedési formákat. **Hardi Tamás** (RKI), **Farkas Orsolya** (RKI) és **Hegyiné Bolla Katalin** (RKI) – az Európai Környezetvédelmi Ügynökség, az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontja, a thesszalóniki Aristotle Egyetem, valamint egy görögországi környezetvédelmi tanácsadó cég együttműködésével kifejlesztett szoftver, a COPERT (Computer Programme to calculate Emissions from Road Transport) segítségével – becslést készítettek a Győr környéki szennyezőanyag-kibocsátás 1995 és 2018 közötti változásáról.

Tovább

Színes statisztika

Forrás: Koós Bálint, portfolio.hu, Infografika: Zsubori Ervin

Cikkajánló

KRTK blog - Portfolio.hu

A KRTK a Portfolio.hu pénzügyi gazdasági hírportállal együttműködésben **közös blogot** indított, ahol a KRTK kutatói publikálják gazdaságelemzési írásaikat.

A magyar cégek egymástól lesik el az ötleteket, és ezzel egész Magyarország jól jár Békés Gábor, Harasztosi Péter - 2021. szeptember 5.

Egyre élethetlenebbé teszi a megnövekedett autóforgalom az életet Magyarország egyik leg szebb tájegységében Dr. Jóna László, KRTK, Dr. Henézi Diána Sarolta – 2021. augusztus 29.

Hátrányba kerülhet a vidéki Magyarország az automatizálás előretörése miatt Koós Bálint – 2021. augusztus 20.

Uniós karbonvám: kulcsmegoldás a klímaharcban, vagy egy kereskedelmi háború kezdete? Muth Dániel – 2021. augusztus 13.

Megismételhető-e a gazdasági csoda, ahogy a szegény ázsiai országokból gazdag és fejlett államok lettek? Ricz Judit – 2021. augusztus 3.

Sikeresebbek leszünk az olimpián, ha több pénzt és energiát áldozunk a sportra? Itt a válasz Csurilla Gergely, Fertő Imre – 2021. július 27.

A gazdaságunk fejlettsége is múlik a kutatási intézményeken: hogy áll Magyarország? Sebestyén Tamás, Braun Erik, Iloskics Zita – 2021. július 25.

Mit tettek a gazdák a pandémia alatt? Fertő Imre – 2021. július 15.

A földhasználat változásának hatása a fenntarthatóságra Hoyk Edit, Farkas Jenő Zsolt, Hardi Tamás – 2021. július 12.

Kiskakas vagy jávorszarvas: COVID-válságmenedzselés Franciaországban és Svédországban Somai Miklós – 2021. július 3.

Csapatjáték nagy téttel - A szabadalmi együttműködések szerkezete Európában Tóth Gergő, Juhász Sándor, Elekes Zoltán, Lengyel Balázs – 2021. június 27.

VGI Blog

Győzött a közöny – avagy néhány szót a francia regionális választásokról Somai Miklós – július 14.

KTI Blog – nemzetközi cikkajnló Madarász Aladártól

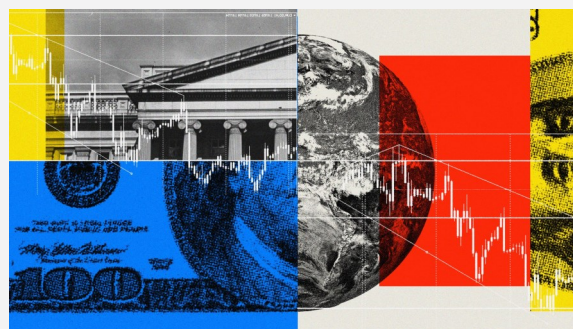
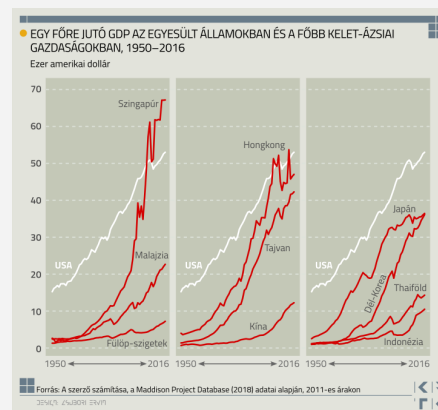
A koronavírus és az emberi szabadság – COVID-19 and Human Freedom Joseph E. Stiglitz, 2021. szeptember 7. – Project Syndicate

Az üzletember-politikusok felemelkedése – The Rise of Business Politicians Ilona Babenko, Viktor Fedaseyev, Song Zhang, 2021. szeptember 2. ProMarket

Hogyan lett a 2020-as válság majdnem rosszabb a 2008-asnál? – 2020 Was Almost Worse Than 2008 Adam Tooze, 2021. szeptember 6. – The Atlantic

Mit érdemes tudni a közgazdaságtanban? – What's worth knowing in economics? A global survey among economists Peter Andre, Armin Falk, 2021. szeptember 7. – VOX EU CEPR

Miért tartósak a pénzügyi mániák – Why Financial Manias Persist Ben Carlson – 2021. szeptember 12. – A Wealth of Common Sense

Getty: The Atlantic

A koronavírus és a neoliberalizmus válsága – Has Covid ended the neoliberal era? Adam Tooze, 2021. szeptember 2. – The Guardian

A Pandexit gazdasági kockázatai – The Economic Risks of Pandexit Howard Davies 2021. szeptember 13. – Project Syndicate

Elvesztjük az inflációs horgonyt – Losing the inflation anchor Ricardo Reis 2021. szeptember 8. – Brookings

Várni az inflációt: az 1950-es évek esete – Expecting Inflation: The Case of the 1950s Gabriel Mathy, Skanda Amarnath and Alex Williams, 2021. szeptember 14. – Employ America

Átevickélés két évszázadon: a brit hegemonia vége – A. Howes recenziója Duncan Weldon könyvéről – Two Hundred Years of Muddling Through — the end of British hegemony 2021. szeptember 7. Financial Times

Programajánló

2021. szeptember 22–24., 12.00 – Pécs, A vidéki Magyarországnak a pandémia korában IX. Falukonferencia RKI,

2021. szeptember 30. 9.00 – 11.00 Budapest/online Drucker Luca (CEU) – Meritocracy and Persistent Luck KTI szeminárium

2021. október 1-2. Győr, Fiatal Regionalisták XII. konferenciája

2021. október 7. 13.00 – 15.00 Budapest/online Győrfi Anita (Vienna Graduate School of Economics) – Estimating gender differences in returns to elite schools KTI szeminárium

2021. október 7. 10:00 – 11.30 Budapest, Ricz Judit: Post-crisis developmental state: perspectives from the global periphery VGI Műhelybeszélgetések

2021. november 5-6. Szirák, Éves munkatudományi konferencia, KTI, MTA Emberi Erőforrások Gazdaságtana Tudományos Bizottság, **Info:** reizer.balazs@krtk.hu

2021. november 9. Budapest, Társadalmi innovációk és az üzleti innovációk társadalmi környezete, KTI, KRTK TK, **Info:** havas.attila@krtk.hu vagy medve-balint.gergo@tk.hu.

2021. november 29-30. Budapest/online, 7th The Role of State in Varieties of Capitalism (SVOC): The changing repertoire of state intervention to promote development in an unfolding new world order VGI, CEU

Kiadó: Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont **Székhely:** 1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.

Írta és szerkesztette: Balabán Zsuzsa **Olvasószerkesztő:** Patkós Anna **Publikációk gyűjtötte, ellenőrizte:** Bálint Éva, Miátovics Csilla

Feliratkozás/Leiratkozás